

VÅRE NYE BARN

Familiehjem som bo- og omsorgsløsning
for enslige mindreårige flyktninger

SOS
BARNEBYER

VÅRE NYE BARN

Trykk: Andvord Grafisk AS
Layout og Sats: Blomqvist Design
Forsidefoto: Paal Audestad

Papiret i denne trykksaken er
100% resirkulert og FSC godkjent.

INNHold:

PROSJEKTET VÅRE NYE BARN	4
BARN HAR KRAV PÅ OMSORG	7
DETTE ER FAMILIEHJEMSMODELLEN	8
TRINN FOR TRINN – ETABLERING AV FAMILIEHJEM	11
SLIK SPRER VI FAMILIEHJEMSMODELLEN VIDERE	12
VÅRE VIKTIGSTE ERFARINGER	15

Foto: Carsten Aniksdal 2015

Willy-Tore Mørch er nestor i norsk barnepsykologi.

«I et familiehjem bygges positive relasjoner mellom ungdommen og fosterforeldrene, som er en forutsetning for vellykkede løsninger på dagligdagse utfordringer.

Kontinuiteten og de nære relasjonene i et familiehjem utløser ressurser som gir håp om en framtid i Norge.»

Willy-Tore Mørch

PROSJEKTET VÅRE NYE BARN

Prosjektet *Våre nye barn* ble etablert på bakgrunn av den store ankomsten av enslige mindreårige flyktninger høsten 2015.

Prosjektet har vært et samarbeid mellom blant annet SOS-barnebyer, Asker kommune og Husbanken, og har hatt som formål å utvikle en ny familiehjemsmodell for bosetting og integrering av enslige mindreårige flyktninger.

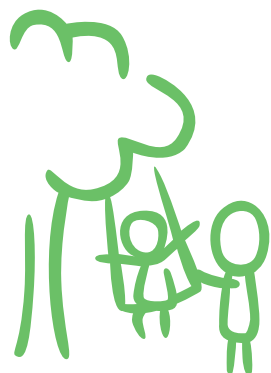
De nye familiehjemmene er i hovedsak basert på SOS-barnebyers 65 år lange erfaring med å drive familiehjem og andre omsorgstiltak både i Norge, og andre europeiske land.

Prosjektet fikk raskt en bred politisk støtte og mottok våren 2016 midler fra Barne- og likestillingsdepartementet for å jobbe videre med den nye modellen.

Den endelige familiehjemsmodellen har blitt utviklet i praksis i Asker kommune, som har tilpasset SOS-barnebyers modell til en norsk, kommunal virkelighet. Samtidig har det hele tiden vært en forutsetning at modellen vil bli skalerbar og fritt tilgjengelig for andre kommuner i Norge.

Asker kommune ble valgt som samarbeidspartner fordi kommunen er blant de kommunene i Norge som har lengst erfaring i å bosette enslige mindreårige flyktninger. Samtidig var kommunens barneverntjeneste klar for å tenke nytt, selv etter flere års vellykket arbeid.

Det har ført til et fruktbart samarbeid mellom to parter som begge har ønsket å gjøre en forskjell for barn som har flyktet alene til Norge. ■

«De nye familiehjemmene er i hovedsak basert på SOS-barnebyers 65 år lange erfaring med å drive familiehjem og andre omsorgstiltak både i Norge, og andre europeiske land.»

Foto: Paal Audestad

«Vi har hatt mange tiltak i Asker. Tidligere har hovedtyngden ligget på bofellesskapene. De har sine fordeler og ulemper. Bofellesskapene er et hjem for noen, og et arbeidssted for andre. Selv om disse to fenomenene kan leve side om side, oppleves det noen ganger som en motsigelse.

Målet for den nye modellen er å skape et hjem sammen. Familiene lager en meny sammen og handler inn til middag sammen. Da skaper vi en hjemmefølelse som ikke handler om husregler, men om en psykologisk kontrakt.»

Hassen Ali er prosjektleder for *Våre nye barn* i Asker kommune.

BARN HAR KRAV PÅ OMSORG

Barn og unge som har flyktet hit har måttet reise fra familie og venner, fra hjemmene sine og fra sine kjente omgivelser. Mange av dem har hatt en strabasjøs og til tider livsfarlig ferd mot Norge.

Nå skal de bosettes og få tilhørighet i vårt lokalmiljø. Alle er tjent med at ungdommene trives og får utvikle seg videre. Da trenger hver enkelt å bli sett og få muligheten til å utvikle både trygghet, bekjentskap og nettverk. Å sørge for dette er et felles ansvar for alle deler av samfunnet.

For de yngste barna blir fosterhjem sett på som den beste boformen, men det er svært vanskelig å rekruttere nok og riktige fosterhjem til disse barna. I tillegg til at ventetiden for barna kan bli ekstra lang, medfører dette en høyere risiko for brudd i fosterhjemmene.

Derfor er det ekstra viktig å sikre at barn som har flyktet til Norge får et trygt og stabilt bosted så raskt som mulig. Familiehjemsmodellen er et alternativ for denne gruppen barn og unge. ■

DETTE ER FAMILIEHJEMS- MODELLEN

Familiehjemsmodellen er en bo- og omsorgsløsning for barn som flykter alene til Norge og som skal bosettes i en kommune. Modellen skal gi familiebasert omsorg med trygge, stabile omsorgspersoner, og det legges stor vekt på kvalitet og langsiktighet i omsorgen.

Familiehjem er spesielt godt egnet for de yngste barna, men også for eldre ungdom som trenger tettere oppfølging. Det er et svært godt tilbud til søsken og ungdom som har flyktet sammen.

Modellen gir stor fleksibilitet for kommunen, og kan også brukes ved vanlig fosterhjemsplassering. I tillegg har den vist seg å være økonomisk gunstig for kommunen, og mer kostnadseffektiv enn flere av dagens øvrige ordninger. Familiehjemsmodellen har mange likheter med forsterkede fosterhjem, men har noen trekk som gjør at den skiller seg fra andre omsorgsmodeller:

1. FAMILIEHJEMMENE ER BARNAS HJEM

Det innebærer at barna blir boende i hjemmet også i avlastningsperiodene –

eller dersom fosterforeldrene skulle slutte i jobben. Barna beholder dermed hjem, venner, skole og nettverk, noe som sikrer dem stabilitet i oppveksten. Kommunen stiller egnet bolig til rådighet, og tre til fem barn og fosterforeldre lever sammen som i en familie.

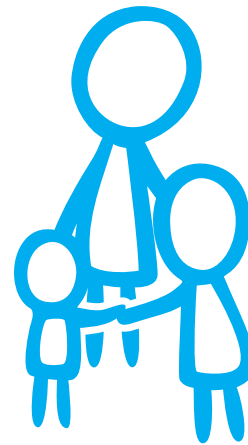
2. TETT OPPFØLGING AV ET STERKT STØTTEAPPARAT

Familiehjemsmodellen krever tett oppfølging fra støtteapparatet rundt, og hvert familiehjem har tilknyttet familieveileder, miljøarbeider og avlaster. Fosterforeldrene har tilgang på faglig støtte, praktisk hjelp og avlastning. Avlastningsfrekvens og mengde avtales i samråd med barnevernet, og målet er å ha en fast avlaster som kjenner barna og som flytter inn i familiehjemmet i den tiden fosterforeldre skal ha fri.

3. NYE TYPER FOSTER- FORELDRE

Fosterforeldrene kan være enslige eller par, og erfaring og bakgrunn vil variere. Siden selve boligen stilles til rådighet fra kommunen stilles det ingen krav til fosterforeldrenes egen bolig – noe som har gjort det mulig rekruttere omsorgspersoner fra grupper som tidligere ikke har hatt mulighet til å utføre denne jobben.

Fosterforeldrene går gjennom intervjuer, får opplæring på forhånd og tett veiledning og oppfølging underveis. Fosterforeldrene får lønn som i statlige fosterhjem. ■

«Jeg er veldig fornøyd med laget. Det er folk som bryr seg, som føler denne plikten, for jobben sin og for samfunnet. Det gjøres sikkert feil når det er et nytt prosjekt, og det kommer til å dukke opp ting vi ikke har tenkt på, men det blir det også gode erfaringer av. Derfor har vi laget et motto, nemlig at vi lager båten mens vi ror.»

Hiva Mirzai er fosterfar for tre unge gutter i et av familie hjemmene i Asker. Han kom selv til Norge som flyktning for 17 år siden.

«Jeg har jobbet med bofellesskap tidligere, og disse familiehjemmene føles mer som et hjem. Et eksempel er hva som skjer når en fosterfar er syk. Da ser vi at ungene hjelper til hjemme.

Hadde de bodd i et bofellesskap hadde situasjonen vært annerledes. Da ville fosterfaren ikke ha kommet den dagen, og så hadde det kanskje kommet noen andre i stedet.»

Åsmund Arnet jobber med veiledning og oppfølging av to av de nye familiehjemmene i Asker og er en av to ansatte i Asker kommune som følger opp hver sine familiehjem.

TRINN FOR TRINN – ETABLERING AV FAMILIEHJEM

Ved utgangen av 2017 er det etablert åtte familiehjem i Asker kommune. Det er også etablert familiehjem i Skien og Nesodden kommune. Slik ble modellen implementert i Asker kommune:

1. Etablerte dialog med Bufetat om hvilke barn og ungdom tiltaket kan passe for.
2. Anskaffet bolig i samarbeid med bolighjelpen i kommunen (bolighjelpen er ulikt organisert fra kommune til kommune og kan enkelte steder ha et annet navn).
3. Avklarte roller og ansvarsfordeling for familiehjemmene mellom fosterhjemsavdelingen og familieveiledere. En mellomleder i barneverntjenesten ble ansvarlig for å etablere familiehjemmene. Familieveilederne fikk opplæring i saksbehandling og rekruttering av fosterforeldre.
4. Rekrutterte og godkjente fosterforeldre. Gjennomførte intervjuer og innhentet utvidet politiattest og referanser. Rekrutterte miljøarbeidere og avlaster inn i støtteapparatet til fosterforeldrene.
5. Avklarte husleie, meldte inn til Skatteetaten for å unngå fordelsbeskatning, og gikk gjennom fosterhjemsavtaler. Påbegynte innkjøp av inventar og klargjøring av boliger.
6. Startet gradvis innflytting. Arbeidet for gode overganger for barna og ungdommene under innflytting og sørget for at barna fikk nettverk og tilhørighet i lokalsamfunnet.
7. Arrangerte fagsamlinger for alle involverte og la til rette for erfaringsutveksling mellom fosterforeldre. Etablerte jevnlig samarbeidsmøter med eksterne partnere som kunne bidra. ■

Willy Tore Mørch og Magne Raundalen har produsert en egen **veileder** for denne modellen. Den er utformet spesielt for å være en støtte til fosterforeldrene og andre som skal være engasjert i familiehjemmene, men kan brukes av alle som arbeider med enslige mindreårige flyktninger.

Veilederen er tilgjengelig på SOS-barnebyers nettsider: www.sos-barnebyer.no/varenyebarn.

Bente Lier, generalsekretær i SOS-barnebyer.

«SOS-barnebyers mål er at ingen barn skal vokse opp alene. Og flyktningstrømmen høsten 2015 ga oss som medmennesker et nytt oppdrag. Rekordmange barn flyktet alene til Norge. Det var åpenbart behov for å tenke nytt, og vi så at SOS-barnebyers lange erfaring kunne være et bidrag inn i dette arbeidet.»

Bente Lier

SLIK SPRER VI FAMILIE- HJEMSMODELLEN VIDERE

Evaluerings, nettverkssamlinger og veiledere: Nå jobber vi med å spre og videreutvikle familiehjemsmodellen slik at den kan benyttes og tilpasses av kommuner over hele landet.

VEILEDER OG VEIVISER

Familiehjemsmodellen er delt i Husbankens digitale Veiviser. Her ligger beskrivelser, videoer og annen informasjon. Samtidig har Willy Tore Mørch og Magne Raundalen produsert en egen veileder. Den er utformet spesielt med tanke på omsorgspersonene i familiehjemmene men kan brukes av alle som arbeider med enslige mindreårige flyktninger.

NETTVERKSSAMLINGER OG KONFERANSER

SOS-barnebyer arrangerer jevnlig nettverkssamlinger for interesserte kommuner. En større samling ble avholdt i mars 2017 og siden i november 2017 med mange viktige innspill fra kommuner og andre offentlige instanser. Minst en ny samling vil bli arrangert i 2018. SOS-barnebyer har også deltatt på flere konferanser og samlinger hvor det er blitt informert om prosjektet.

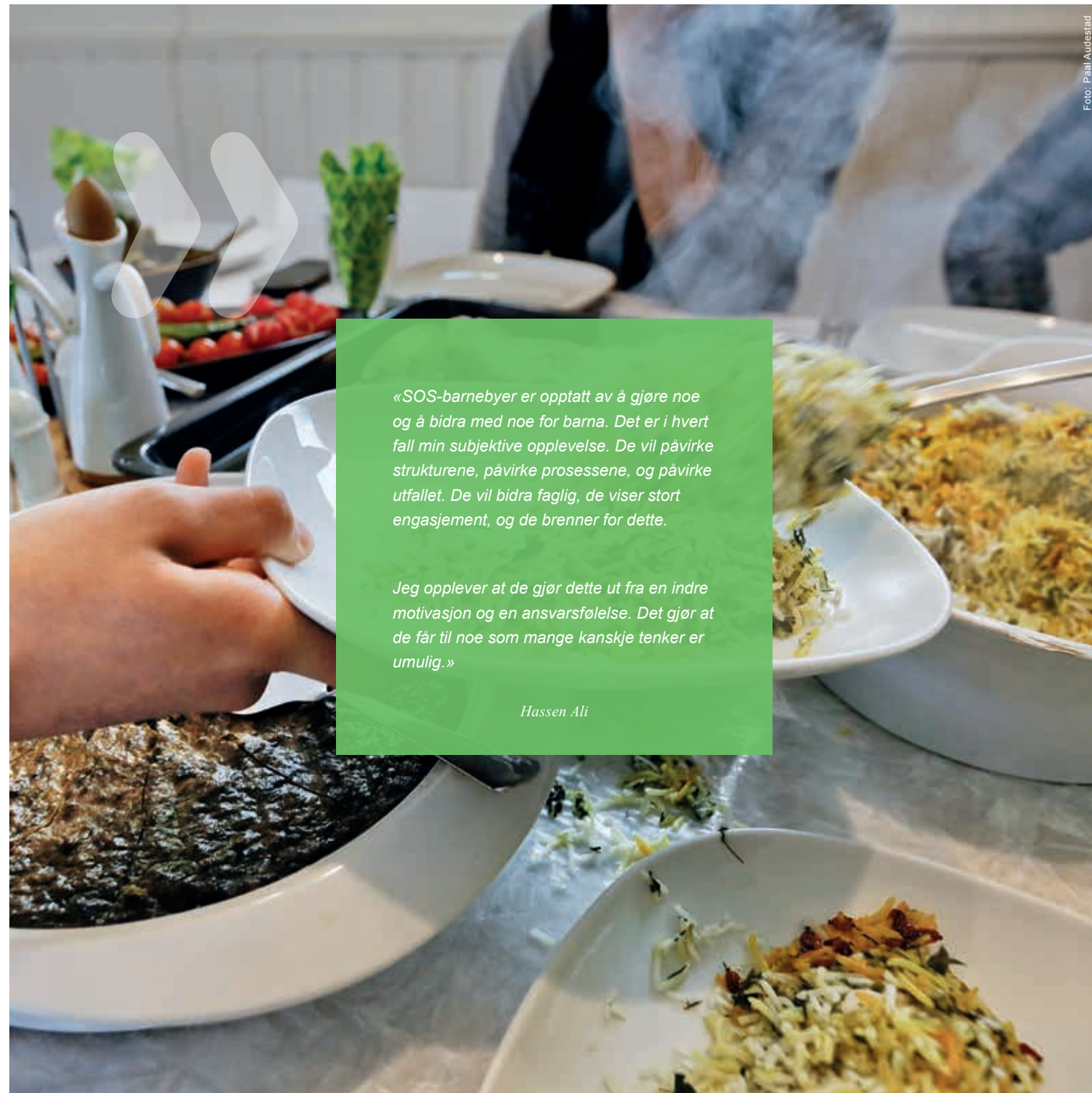
BÅDE BOSETTING OG TILHØRIGHET

Et annet formål med Våre nye barn er å gi barn som har flyktet til Norge en reell mulighet til å bli en del av sosiale nettverk. I 2017 startet vi prosjektet SAMMEN, som skal bidra til at ungdom som har flyktet alene til Norge og norsk ungdom blir kjent med hverandre.

I SAMMEN jobber ungdommene i grupper med et selvvalgt prosjekt og mot et felles mål. Det er engasjerte ungdommer som er avgjørende for at prosjektet gir resultater. SAMMEN ble utviklet i samarbeid med Lillehammer, Oppegård og Asker kommune, og vil prøves ut i ytterligere 12 kommuner i løpet av 2017 og 2018.

EVALUERING OG OPPFØLGING

I samarbeid med NTNU er det startet evaluering av familiehjemsmodellen i Asker og den nevnte SAMMEN modellen. Den første erfaringsrapporten fra NTNU og Berit Berg vil foreligge i januar 2018. ■

«SOS-barnebyer er opptatt av å gjøre noe og å bidra med noe for barna. Det er i hvert fall min subjektive opplevelse. De vil påvirke strukturene, påvirke prosessene, og påvirke utfallet. De vil bidra faglig, de viser stort engasjement, og de brenner for dette.

Jeg opplever at de gjør dette ut fra en indre motivasjon og en ansvarsfølelse. Det gjør at de får til noe som mange kanskje tenker er umulig.»

Hassen Ali

Foto: Paal Audestad

VÅRE VIKTIGSTE ERFARINGER

VIKTIGE ERFARINGER I KOMMUNEN:

1. Det kreves god planlegging i kommunen, og kommunen må være villig til å samarbeide på tvers og tenke nytt.
2. Det er viktig å ha én leder som er ansvarlig for etablering av tiltaket.
3. Det kan være ulike oppfatninger innad i barneverntjenesten om hva som er barnets beste, ikke minst når flere ulike instanser er involvert. Det er derfor lurt å gå en ekstra runde for å sikre at alle parter blir involvert og ivaretatt.
4. Sørg for å avklare det økonomiske og lovmessige: Avklar utgifter til fosterforeldrenes lønn, pensjon og sykeordninger. Avklar lovverk og regelverk knyttet til oppdragstakerne. Gå gjennom utfordringer knyttet til lommepenger til ungdommene i familiehjemmene og utgiftsdekning for fosterforeldre. Kartlegg avlastningsbehovet.
5. I Asker har hver fosterfamilie tilgang til en 50% familieveileder og en 50% miljøarbeider, og praktiserer avlastersordning tilsvarende besøks hjem. Fosterforeldrene ordner selv med pensjon

og sykeforsikring. Dekning av utgifter og lommepenger er likt som andre fosterhjem.

VIKTIGE ERFARINGER MED FAMILIEHJEMSMODELLEN:

1. Tenk nytt om hvem som kan egne seg som fosterforeldre. I Asker er fosterforeldrene så langt rekruttert fra minoritetsmiljøer, og erfaringen med fosterforeldre som har minoritetsbakgrunn og egen fluktbakgrunn er svært positiv.
2. Det er helt avgjørende med nok støtte og tett oppfølging av hvert familiehjem, og det bør vurderes økte stillingsprosjekter dersom barna og fosterforeldrene har behov for det. Familiehjemsmodellen vil uansett være økonomisk gunstig for kommunen, og mer kostnadseffektiv enn flere av dagens øvrige ordninger.
3. Så langt er erfaringen med bosetting i familiehjem veldig positiv, ikke minst innholdet i omsorgen: Boligen er et hjem, ikke en arbeidsplass, der ungdommene bidrar selv, tar ansvar, og etablerer hjemmet sammen med fosterforeldrene. Barna ønsker å ha med venner hjem, får nære relasjoner til omsorgspersonene, og opplever mestring. ■

Foto: Carsten Aniksdal 2015

Magne Raundalen er nestor i norsk barnepsykologi.

«Integreringsreisen starter så å si ved kjøkkenbordet i fosterhjemmet. Det er stor forskjell på å ha et hjem som base, sammenlignet med å få tildelt en hybel eller bli en del av et ledet bofellesskap. De store fordelene med et hjem er at det ligger i et allerede integrert felt med naboer, veier, busstopp, skole og muligheter for nære og noen mer fjerne fritidsaktiviteter.

De enslige mindreårige flyktningene blir gjennom sin status som fosterbarn en del av en familie. Det er det beste som kan hende dem.»

Magne Raundalen

VIL DU VITE MER

1. Intervjuer, informasjon og filmer fra barnebyen i Bergen og familiehjem i Asker på: www.sos-barnebyer.no/varenyebarn
 2. Familiehjemsmodellen er også beskrevet på Husbankens boligsosiale veiviser: www.veiviseren.no
 3. Veiledning for fosterforeldre for enslige mindreårige flyktninger fra Willy-Tore Mørch og Magne Raundalen kan lastes ned på: www.sos-barnebyer.no/varenyebarn
 4. Mer informasjon, kontakt: sos@sos-barnebyer.no
-